

เอกสารเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยี  **ชุดความรู้ การพัฒนาที่ดิน**
และเทคโนโลยี

สำนักนิเทศและถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนารูปแบบที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การปลูกหญ้าแฝกอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่เกษตร



ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับหญ้าแฝก

หญ้าแฝก เป็นพืชตระกูลหญ้าที่ขึ้นเป็นกอหนาแน่นอยู่ตามธรรมชาติทั่วทุกภาคของประเทศจากที่ลุ่มจนถึงที่ดอน สามารถขึ้นได้ดีในดินเกือบทุกชนิด เจริญเติบโตโดยการแตกกอ เส้นผ่าศูนย์กลางกอประมาณ 30 เซนติเมตร ความสูงจากยอดประมาณ 0.5-1.5 เมตร ใบแคบยาวประมาณ 75 เซนติเมตร กว้างประมาณ 8 มิลลิเมตร ค่อนข้างแข็ง เจริญเติบโตในแนวตั้งมากกว่าออกทางด้านข้าง และมีจำนวนรากมากจึงเป็นพืชที่ทนแล้งได้ดี รากจะประสานติดต่อกันหนาแน่นเสมือนม่านหรือกำแพงใต้ดิน สามารถกักเก็บน้ำและความชื้นได้ ระบบรากจะแผ่ขยายกว้างเพียง 50 เซนติเมตร โดยรอบกอเท่านั้น ไม่เป็นอุปสรรคต่อพืชที่ปลูกข้างเคียง จึงสามารถนำมาปลูกเพื่อใช้ในการอนุรักษ์ดินและน้ำวิธีหนึ่ง ที่จะช่วยให้ดินมีความชุ่มชื้นและรักษาหน้าดินรักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สามารถนำไปปลูกบนพื้นที่สองข้างของทางชลประทาน อ่างเก็บน้ำ บ่อน้ำ ป่าไม้ ขอบตลิ่ง คอสะพาน ไหล่ถนน เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายได้

การปลูกหญ้าแฝกอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่เกษตร ต้องปลูกเป็นแถวเดี่ยววางความลาดชันของพื้นที่เป็นช่วงๆ เช่นเดียวกับการปลูกในพื้นที่เกษตร เพื่อให้แถวของหญ้าแฝกเป็นแนวรั้วคล้ายกำแพงกัน ชะลอความเร็วของน้ำและดักตะกอนดินไม่ให้ไหลลงสู่พื้นที่ตอนล่าง พื้นที่เหล่านี้ ได้แก่ พื้นที่ป่าไม้ พื้นที่ปลูกป่า ลำธาร คลอง แม่น้ำ อ่างเก็บน้ำ ถนน

รูปแบบในการปลูกหญ้าแฝกในสภาพพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

- 1) **พื้นที่ภูเขาที่มีความลาดชันมากกว่า 45 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป** การปลูกหญ้าแฝกต้องปลูกเป็นแถววางความลาดชันเช่นเดียวกับพื้นที่เกษตร ระยะระหว่างแถวใช้ระยะห่างเท่ากับความแตกต่างระดับในแนวตั้ง 50 เซนติเมตร และในกรณีที่มีความลาดชันสูงมากทำให้ดินต้นจะต้องใช้ไม้ไผ่หรือวัสดุอื่นๆ สานกันเป็นแถบช่วยยึดไม่ให้หญ้าแฝกหลุดร่วงก่อนที่จะรากจะงอกยึดจับดิน หรือปลูกหญ้าแฝกล้อมต้นไม้ป่าเป็นครึ่งวงกลม ในตำแหน่งที่ห่างจากทรงพุ่ม 30 เซนติเมตร โดยหันครึ่งวงกลมรับน้ำจากที่สูง ควรใช้หญ้าแฝกตอนซึ่งจะทนร่มและทนแล้ง รวมถึงต้องการการดูแลภายหลังที่ตั้งตัวได้แล้วน้อยกว่าหญ้าแฝกลุ่ม



กรมพัฒนาที่ดิน
กรมส่งเสริมการเกษตร
ศูนย์ปฏิบัติการ

www.ddd.go.th

การปลูกหญ้าแฝกอนุรักษ์ดินและน้ำนอกพื้นที่เกษตร

2) **พื้นที่ภูเขาเป็นพื้นที่ที่มีความลาดชัน 35-45 เปอร์เซ็นต์** การปลูกหญ้าแฝกจะต้องปลูกเป็นแถวแนวขวางความลาดชัน ระยะระหว่างแถวเท่ากับความแตกต่างระดับในแนวตั้ง 1 เมตร ถ้าตรงกับต้นไม้ก็สามารถตัดแถวหญ้าแฝกหลบแนวต้นไม้ได้เล็กน้อย และถ้าระยะระหว่างแถวห่างก็สามารถปลูกหญ้าแฝกล้อมต้นไม้เป็นรูปครึ่งวงกลม

3) **พื้นที่ที่มีความลาดชันต่ำกว่า 35 เปอร์เซ็นต์** สามารถปลูกหญ้าแฝกได้ในรูปแบบเดียวกับในพื้นที่เกษตร ดังกล่าวข้างต้น

4) **พื้นที่ แม่น้ำ คลอง ลำธาร คลองระบายน้ำ คลองส่งน้ำ** สามารถปลูกหญ้าแฝกเป็นแถวขนานไปตามความยาวของแม่น้ำ คลองหรือลำธารนั้น โดยปลูกห่างจากริมฝั่งเข้าไป 50 เซนติเมตร และปลูกทั้ง 2 ฝั่ง

5) **อ่างเก็บน้ำ การปลูกหญ้าแฝกปลูกเป็นแถวตามระดับ 3 แถว** ดังนี้

- **แถวที่ 1** ปลูกที่ระดับเก็บกักน้ำรอบอ่าง ยกเว้นบริเวณคันหรือสันอ่างเก็บน้ำ

- **แถวที่ 2** ปลูกที่ระดับสูงกว่าแถวที่ 1 ตามแนวตั้ง 20 เซนติเมตร รอบอ่างยกเว้นบริเวณคันหรือสันอ่างเก็บน้ำ

- **แถวที่ 3** ปลูกที่ระดับต่ำกว่าแถวที่ 1 ตามแนวตั้ง 20 เซนติเมตร รอบอ่างยกเว้นบริเวณคันหรือสันอ่างเก็บน้ำ



6) **ถนนทางล่ำเลียง** การปลูกหญ้าแฝกจะต้องปลูกบริเวณด้านข้างของไหล่ถนน โดยเฉพาะถนนลาดยางจะปลูกในส่วนไหล่ทางที่เป็นลูกรัง และต้องไม่บดบังวิสัยทัศน์ในการขับขี่ยานพาหนะ จำนวนแถวขึ้นกับเปอร์เซ็นต์และความยาวของความลาดชัน ถนนปกติจะใช้ระยะ 1.5 เมตรจากขอบถนน กรณีถนนที่ตัดผ่านภูเขาสูงชัน ด้านภูเขาที่ตัดดินออกจะต้องปลูกหญ้าแฝกเป็นแถวขวางความลาดชัน โดยใช้ไม้ไผ่สานช่วยยึดดินและหญ้าแฝกไว้ขณะที่หญ้าแฝกยังอยู่ในระหว่างตั้งตัว จำนวนแถวและระยะห่างขึ้นกับความลาดชัน ซึ่งใช้ระยะตามแนวตั้ง 50 เซนติเมตร ส่วนด้านดินถมใช้หญ้าแฝกปลูกเป็นแนวตามความลาดชันวิธีเดียวกับด้านหน้าผา และปลูกหญ้าแฝกบริเวณทางระบายน้ำเป็นรูปตัววีคว่ำพาดผ่านร่องน้ำ ส่วนแหลมของตัววีคว่ำจะอยู่กลางร่องน้ำ หันหัวทวนน้ำ แขนทั้งสองข้างของตัววีจะพาดขึ้นไปถึงขอบถนนและขอบเขา ร่องน้ำที่อยู่ที่สูงชันระยะห่างแนวตัววี 1 เมตร ถ้าสูงชันน้อยระยะห่างแนวตัววี 2 เมตร และบนภูเขาสูงชันมากมักเป็นพื้นที่ทุระกันดารหรือเป็นป่า มีร่มเงามาก จึงควรใช้หญ้าแฝกตอน ■

ข้อมูลจาก กลุ่มวิจัยและพัฒนาการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกในการจัดการดิน
สำนักวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน

กรมพัฒนาที่ดิน
สำนักวิจัยและพัฒนาการใช้ประโยชน์หญ้าแฝก

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่

- สำนักวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน โทร 0-2579-1792
- สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1-12
- กรมพัฒนาที่ดิน ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กทม 10900 โทร 0-2579-8515

หรือที่